

אורות פלא

אורות פלא

מתורתו של רבינו אליעזר פאפ זי"ע, מח"ס "פלא יועץ"
לקט דרושים ומאמרי מוסר, שנלקטו מתוך ספריו

פרשת דברים תשפ"ה

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר

בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל ולבן וחצרות ודי זקב. (א א)

אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ה.) לעולם ירגיז אדם יצר הטוב על יצר הרע, אם נצחו - מוטב, ואם לאו - יעסק בתורה וכו', ואם לאו - יקרא קריאת שמע וכו', ואם לאו - יזכר לו יום המיתה. עוד אמרו רבותינו זכרונם לברכה (יומא לה:) שלשה כתות באים ליום הדין, עשיר ועני ורשע וכו', לעשיר מחזיקים אותו מרבי אלעזר בן חרסום, לעני מחזיקים אותו מהלל הזקן, לרשע ההולך אחר תאוות יצרו מחזיקים אותו מיוסף הצדיק.

אשר בזה פירשו פת הקודמים (תחיד"א חומת אנה, משלי יט כא) "רבות מחשבות בלב איש" לפטר את עצמו מיום הדין, "ועצת ה' היא תקום", הי"א נוטריקון - ה'לל יוסף אלעזר.

ואפשר זה רמז הכתוב "אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר" בשביל העברות, "הירדן" אשר גורמיו ורידה לאדם בגיהנם הנקרא עמק הבכה, התקון הוא "במדבר", קחו עמכם דברי תורה, ואם לא נצחו - "בערבה", יקרא קריאת שמע של ערבית, דהכי מוכח מקרא דמיייתי ראיה מנה, "אמרו בלבבכם" (תהלים ד ה) - יעסק בתורה, "על משבבכם" - זו קריאת שמע (ברכות ה.), דמוכח דעל קריאת שמע של הלילה סמיה, ואם לא נצחו - "מול סוף", יזכר לו יום המיתה, וזה יועיל "בין פארן" - בין אם יבוא לידי עברה על ידי העשר אשר הוא פאר האדם, "ובין תפל" - ובין אם יבוא לידי עברה מפאת העניות, אשר הוא תפל מבלי מלה, ולכן בין אם יבוא לידי עברה מפאת היצר אשר קורא אותו בזהר הקדוש (ח"א קלז) בשם "לבן" הארמי, "וחצרות",

העקר הראשון שיאמין בהשגחה ושיש שרר וענש, כי סוף אדם למות ובהציר ינתן ואחרי מותו אז ילך לחצר מות שהוא גיהנם (מדרש תהלים יא ו), או "בחצרות אלמינו יפריחו" (תהלים צב יד) שהוא גן עדן, ועל ידי זה "ודי זקב" - יאמר די לזקב ולא ייגע להעשיר.

ובזה נראה לפרש מה שאמרו במדרש (איכה רבה א א) על פסוק (דברים יב) "איכה אשא לבדי" משל למטרונא שהיו לה שלשה שושביניו, אחד ראה אותה בשלמותה, ואחד בפחזותה, ואחד בנבלותה. כה משה ראה את ישראל בשלמותה, אמר "איכה אשא לבדי". ישעיה ראה אותה בפחזותה, אמר "איכה היתה לזונה" (ישעיהו א כא). ירמיהו ראה אותה בנבלותה, אמר "איכה ישבה בדד" (איכה א א).

ויש לדקדק למה אמרו "איכה" וזה"ל "מיתרת", כי די לומר איד? אמנם נראה שבאו כל אחד לרמז על פת אחת משלשה כתות הנזכרים לעיל: משה ראה אותם בשלמותם, מדבר כנגד פת העשירים, אשר אמר "איכה" איד ה, איד אוכל לעסק בתורה הרמוזה בה' חומשי תורה, לא אוכל כי "אשא לבדי", כמשא כבד וכבד עלי העסק, וזה מחמת "טרחכם ומשאבכם", הטרח שיש לכם במשא ומתן שלכם, "וריבכם" וריב לה' עם עשירי עם, כי יאמר ה' אם אין הפנאי מספיק אתכם ללמוד "הבו לכם אנשים חכמים ויודעים לשבטיכם", תחזיקו ביד לומדי התורה, "ואנשים בראשיכם" אנשים מה שהם לומדים בראשיכם כאלו אתם לומדים.

ישעיה דבר כנגד יצר הרע, וזה אמרו ראה אותם בפחזותם, ההולכים אחר תאוות יצרם הרע ואומרים איכה איד ה, איד אוכל לעסק בתורה ויצרי תוקפי להיות זונה במחשבות זרות ומעשים רעים, וזה אמרו "היתה לזונה קריה נאמנה", עיר קטנה זה הגוף (גדרים לב), אבל "מלאתי משפט" ה' יבוא במשפט על אשר לא לקחו מוסר מן הצדיקים שומרי הבטח אשר בופים את יצרם אפלו במשקב אחד, כמו שאמרה אשת אדוניו ליוסף "שכבה עמי" (בראשית לט ז), ורות לבעז "ותגל מרגלותיו ותשקב" (רות ג ז), ופלט' בן ליש שהיו יושנים במטה אחת ונעוץ חרב בינו לבינה כדי שלא יגע בה (סנהדרין יט:). וזה אמרו "צדק יליון בה", הצדיקים הללו אפלו ש"יליון בה" ועם כל זה בופים יצרם, "ועתה מרצחים" שמשחיתים זרעם אשר הם כשופכי דמים, כמו שאמרו בגמרא (נדה יג.). ירמיה ראה אותם בנבלותם, שהם כנגד פת העניים, שהעניות מנוולתם, כמו שאמרו במשנה (גדרים פ"ט מ"י), אשר אומרים "איכה" איד ה, איד אוכל לעסק בתורה, וכי "ישבה בדד", וכי אני לבדי אשר אין צריך לטרח הרבה על המחזיה ועל הכלכלה כי אסתפק במועט? אמנם לא כן אנכי עומדי, כי "העיר" זה הגוף, "רבתי עם" אשה ובנים ובנות. תאמר שיש לי מעות, לא, אלא "היתה באלמנה" - כאל מנה, בלתי פרוטה מן הכיס. לזה משיב, הבט וראה, "רבתי בגוים", רבתי בדעות (איכה רבה א ד), כמו הלל אשר בסופו היה נשיא ישראל, ו"שרתי במדינות", אמנם בתחלת למודו הגיע עד שעור שישב תחת השלג כדי לשמע דברי תורה (יומא לה:), ויש שבכו לסבל וזה אמרו "היתה למס" הנאמר על השלג "ישלח דברו וימסם" (תהלים קמז יח).

ת

שעה באב הוא היום אשר קרא ה' לבכי ולמספד. ואם כל הימים בהזכיר חרבן בית המקדש, כגון באמירת תקנון חצות וכדומה, ראוי לעזר בכי ונהי, על אחת כמה וכמה כהיום הזה, אשר בודאי גדול צער השמים, רחל מבכה על בניה, וה' ממרום ישאג וממערן קדשו יתן קולו, שאוג ישאג על נוהו ויותר ויותר על שאר הימים. הנה בייב, אף כי בעוונותינו עיינינו חשכו מראות ברע אשר גרמנו בעוונותינו, ואין אנחנו יכולים להצטער ולבכות ולהוריד בנחל דמעה באשר היה ראוי ונאה לנו, עלי-כל-פנים, את אשר בכחנו לעשות נעשה.

וידמה האיש בדעתו באלו באזניו ישמע קול אלפי אלפים ורבי רבבות מחנות קדושים, שהמה בוכים בקול ברמה, וללה רבה וצעקה גדולה ומרה, ולבו יחיל בקרבו על אשר גרם כל-יפה צער לאביו ולאמו קדשא בריהו הוא ושכינתה, וכל צבא המרום צדיקים וחסידים ומלאכים ושופרים ואופנים, אולי יתעורר לבבו להתמרמר בבכי ותרה דמעותיו, ועלי-כל-פנים, אם לא יוכל לבכות ולהוריד דמעה, יאמר הקינות בקול בכי, וכל הפילה והיום ישב בדרך וידם בפנים עצובות, עד שקל רואיו יכירוהו שהוא מר ועצב יותר ממי שמתו מטל לפניו, ולא יסיר דעתו מן האבלות. ומתוך כך אסרו לשחוק עם תינוק, ואפלו לעסוק בתורה אסרו, משום דכתיב (תהלים יט, ט) פקודי ה' ישירים משמחי לב. על אחת כמה וכמה לשאר שחוק וקלות-ראש דאסור. וכן אסרו שתית הטוטון [-עשון]. ובזמן הרב ננסת הגדולה היה איש אחד ששתה טוטון אחר חצות ונדה אותו.

ועתה בעוונותינו רבו בוערים בעם שאינם יודעים מהו תשעה באב, והיו להם הקינות לנגינות או לחוכא ואטלולא, ותבף בצאתם מבית-הכנסת הולכים לטייל, ורבים מקלים בנעילת הסנדל ובאים בסנדלים עד מקומם בבית-הכנסת, ויש שבבקר בבואם למקומם בבית-הכנסת, מוציאים אותם מרגליהם, אבל אחר צאתם מבית הכנסת אין חשים כלל. ויש שרוחצים ידיהם ופניהם ככל יום כי לא ידעו האסור, ויש שנוהרים עד חצות, אבל אחר חצות נדמה להם שהתר הפל ומרבים בשמחה באמרו, כבר בא נחמו ורוחצים פניהם ידיהם ורגליהם ונועלים סנדלים של עור. וראוי להיודעים להודיעם דבר בעתו ולהזהירם לכל יעברו על דברי חכמים, כי דינו חרפתנו וקשתנו וכלמתנו, שאנחנו בשוטה או

בחולה גדול שמת לו מת ואינו מרגיש בן אנחנו אין אנו מרגישים צער בנפש על חרבן בית קדשנו ותפארתנו ועל כל מה שגרמנו בעוונותינו, לפחות נעשה אשר בידינו להראות אבלות ועצבות ולשמר הדינים בדת מה לעשות, דהינו שכל היום עד צאת הכוכבים אסור באכילה ושתיה ורחיצה, ושארין מתר לרחץ אפלו נטילת שחרית, או כשיוצא מבית-הכנסת, אלא עד קשרי אצבעותיו, וכן אסור בשאלת שלום. ואסור בעשיות מלאכה כל היום, וטוב לגבר שישוב בדה. ונעילת הסנדל אסור מן הדין עד צאת הכוכבים, וכן אסור לשתות טוטון [-עשון], וכל מיני שחוק ושמחה אסור כל היום.

לא הטר אחר חצות אלא לישוב על הספסל, שעד חצות צריך לישוב על-גבי קרקע. וכבר אמרו בש"ס (תענית כט, א) שהיה מן החכמים שאמר שאם היה נמצא באותו זמן, היה מתקן התענית בעשירי, שעקר שרפת בית-המקדש היה בעשירי. לשמחה מה זו עושה, וישראל קדושים בשמחה דאיכא אסור בדבר, לא יעברו בשאט בנפש על דברי חכמים, רק מה שעוברים הוא כי לכל העם בשנגה, השם הטוב וכפר בעד, וכל המתאבל על ירושלים באשר יוכל, זוכה ורואה בשמחה (ב"ב ס:). וזה כל אדם צריך להיות כל מעיניו וכל מוגתו לקיים דבר בעתו, בעדן עציבותא עציבותא, ובעדן חדוה חדוה, ובזה ישמח ישראל בעושייו.

סדר היום

הכולל הלכות והנהגות ישרות ערכות
על הסדר על עניני התפילה וכוונותיה
סדר אכילה, סדר משא ומתן
וסדר הנהגת יום השבת מלוקטים ומנוקדים
מספרי רבינו אליעזר פאפו זיע"א
"חסד לאלפים" ו"בית תפילה"

הופיע ויצא לאור הספר

דן ידין

על התורה והמועדים
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

